

Předmluva

Heiko Bleher a Hans J. Mayland

Heiko Bleher: Když jsem poprvé přemýšlel nad obsahem této knihy a plánoval jsem její vydání, mým záměrem bylo vydat pouze jeden díl, který bude pokrývat všechny pohledy na terčovce – historii, taxonomii, biologii, biogeografii, výživu, údržbu akvária a chov i odchov. Tento můj záměr byl pak oznámen zájemcům o terčovce, aby bylo možné odhadnout jejich případný zájem. A tato myšlenka se setkala s obrovským ohlase-
sem: „Kdy už to bude Heiko?“, chtěl pak každý vědět.

Nicméně, průběh prvního psaní této knihy, následné obstarání prvního textu v němčině a dalších překladů do jiných jazyků (z důvodu souběžného publikování), na kterých se mohl podílet kdokoliv namísto toho, aby měsíce nebo roky čekal až se tato kniha objeví v jeho rodném jazyce, následná kontrola a úprava všech různých verzí, získávání a vybírání fotografií a psaní popisek (které opět musely být překládány) a nakonec složení celé této skládky, tj. uspořádání všech různých jazyků do stejného rozvržení textu a obrázků (což znamenalo, že všechny tyto různé jazyky musely mít stejnou délku textu na každou samostatnou stránku) – všechna tato činnost si vyžádala vskutku hodně času. Když připojím ještě jiné závazky – probíhající výzkum, terénní cesty, přednáškové cesty, další publikace a samotné živobytí, byly téměř tři roky ty tam. „Kdy se tvá kniha o terčovcích objeví, Heiko?“ byla pak otázka vycházející ze všech úst.

Z tohoto důvodu a také proto, že se na podzim roku 2005 tato kniha rozrostla dvakrát více než, jak bylo původně plánováno, bylo rozhodnuto, že nejlépe bude publikovat celou prá-

ci ve dvou samostatných dílech, namísto jednoho. A tady je první z nich. „Kdy uvidíme druhý díl Heiko?“, se teď asi budete ptát. Bylo by však asi nemoudré, pokoušet se nyní určit přesné datum vydání druhého dílu, ale je samozřejmě, že se na něm pracuje. Současně doufám, že vás zatím uspokojí 670 stránek, které naleznete zde!

Tento první díl se vztahuje k historii terčovců, kterou jsem obšírně studoval, přesně

tak, jak se stala, ani více ani méně. Pokud se to neslučuje s tím, co je obecně známo, pak je proto, že někteří lidé jednoduše říkají pouze to, co již četli nebo slyšeli jinde, nebo to, co se ne vždy slučuje se skutečností.

Jak vyplývá z textu samotného, vložil jsem veliké úsilí do pospojování všech faktů do jednotného celku. Podstoupil jsem při tom nepříjemnosti s prokousáváním se světovou historií v muzeích třech světadílů, abych vám přinesl skutečný příběh o terčovcích v takových podrobnostech, které nikdo předtím neviděl. Věřím, že vám to poskytne pevný základ, který současně i budoucí generace, ať laik či odborník, mohou použít, aby získali detailní informace o historii této prokazatelně nejúžasnější akvarijní ryby ze všech.

Kromě toho tento díl zahrnuje divoké formy, jejich taxonomii, rozšíření a jejich biologii, a to až do těch nejmenších podrobností (detaily o chovaných a odchovávaných formách, o ošetřování a o údržbě akvária, o prvních chovatelích, o dnešním chovu, o šampionátech a systémech hodnocení na celém světě, a ještě mnohem více pak následuje ve druhém díle).

S pomocí předních vědců a systematiků a v úzké spolupráci

s molekulárními biology a chovateli po celém světě jsem úspěšně provedl kompletní revizi druhů terčovců, která je poprvé prezentována v tomto díle. Nová taxonomie je logická a představuje současný stav evoluce. Aby toho bylo dosaženo, nešetřil jsem úsilí k provedení nezbytných studií DNA (=deoxyribonukleová kyselina). Společně s Natašou Khardinou jsem nachytl exempláře terčovců z mnoha biotopů, které byly následně posouzeny na Univerzitě v Kostnici pod dohledem profesora Axela Meyera. Rozdělení z 60. let na dva druhy a tři poddruhy, a také rozdělení druhu *S. discus* na poddruhy, které jako synonyma následně popsali Burgess (1981) a Kullander (1986), tak bylo překonané. Rod *Symphysodon* je nyní dělen do tří druhů:

S. discus Heckel, 1840 – terčovce „Heckel“

S. aequifasciatus Pellegrin, 1904 – „Zelený“ terčovce

S. haraldi Schultz, 1960 – „Modrý“ nebo „Hnědý“ terčovce

Souběžně s touto knihou je v tisku také vědecký článek, který tyto nové skutečnosti zohledňuje.

Není to však jen nové systematické řazení, které je v této knize poprvé uvedeno. Např. „Historie objevů“ nabízí v první kapitole poutavou a doposud nepublikovanou historii terčovců. Mapy podrobného popisu rozšíření terčovců ve třetí kapitole poprvé ukazují, jaký vliv má rozšíření terčovců na rozdělení jednotlivých druhů a ukazují rovněž přesný a ohraničený výskyt všech tří druhů terčovců (i jejich forem) až po to nejmenší *igarapé* a *lago*. Stejně tak tyto mapy ukazují jednotlivé typy vod, ve kterých jsou tyto druhy terčovců „jako doma“ (též rozvedené do podrobností v kapitole 5 *Biotypy*). Zaznamenané parametry vody opět představují absolutně nové informace. Poprvé se tak dá prokázat, že se každý z těchto tří druhů terčovců vyskytuje pouze tam, kde se nacházejí přesně takové parametry vody, které mu vyhovují. Tento převratný objev ukazuje na závěr, že se na specifický typ vody v průběhu evoluce neadaptovaly pouze druhy z rodu *Symphysodon*, ale také ostatní druhy ryb, které mohou přežít, být chovány a odchovávány jen tam, kde jsou pro ně vhodné parametry vody. A na základě specifických vlastností vody, ve které se vyskytují, mohou být rovněž rozděleny jiné druhy ryb (tzn. zařazené do systematické skupiny druh) – jedná se o zcela nové hledisko v taxonomii.

Druhá část kapitoly 5 také poskytuje úplně novou informaci – široce pojednává téměř o všech složkách výživy terčovců v přírodě, které jsem až doposud zaznamenal. Otevírají se tak zcela nové pohledy na krmení ryb nejenom pro výzkumníky v oboru výživy ryb (v Amazonii), chovatele a akvaristy, ale také pro veškerý průmysl komerčně vyrábějící rybí krmení. A krmení spolu s vlastnostmi vody společně indikují, kde se jaký druh terčovce cítí „jako doma“.

Buďte si však jisti, že si v této knize každý najde něco pro sebe, ať je to začátečník, ostřílený zájemce o terčovce (či odborník) nebo naprostý laik. Tato kniha také určitě obsahuje daleko více informací o historii Amazonie a o dalších částech Jižní Ameriky (stejně jako informací o bádání a výzkumných expedicích v těchto místech) než většina jiných publikací. Můžete se zde dočíst všechno o původních domorodých kmelech, stále žijících i dávno vymřelých, o jejich kultuře, tradicích i o životě lidí obývajících řeku (*caboclos ribeirinhos*). Nechci tu však hned všechno prozradit! Namísto toho raději předám slovo mému mnohaletému německému příteli (i příteli terčovců) a nejspěšnějšímu autorovi knih o terčovcích všech dob Hansovi J. Maylandovi, kterého svět ryb a svět terčovců stále s velkým smutkem oplakává, protože nás bohužel dne 27. října 2004 v Rothenburgu nad Fuldou (Rothenburg an der Fulda) náhle opustil. Hans během svého života napsal o terčovcích i o dalších rybách mnohem více knih, než téměř kterýkoliv jiný spisovatel o akvaristice.

Hans měl vždy tento pohled na věc „je to autorovo výsadní právo“ anebo „není všechno zlato, co se třpytí“, a není pochyb o tom, že on sám na světové scéně literatury o terčovcích jasně „zářil“ (hlavně v Německu) a publikoval více faktů a konkrétních údajů, než kterýkoliv jiný autor píšící o terčovcích. Mohu to směle prohlásit nejen proto, že mne doprovázel na různých expedicích a že je mi blízkých jeho více než 50 knih o rybách, ale také proto, že jsem ho znal po dobu více než 35 let a byli jsme skoro 30 let sousedi (Hans žil v Oberurselu blízko Frankfurtu nad Mohanem a já v nedalekém Zeppelinheimu).

Když jsem se ho krátce před jeho smrtí zeptal, zda by pro mne nenapsal předmluvu pro tuto knihu, Hans mi odpověděl: „Heiko, jsi si skutečně jistý? Kdo jsem, abych se mohl svou předmluvou podílet na tvé práci. Vždyť přece nejsem tak známý“. Byl to skromný muž i skvělý společník na cesty, který nezpůsobil jediný problém narozdíl od většiny ostatních, které jsem s sebou bral. Hans napsal svou předmluvu (na druhé straně listu) jen krátce předtím než zemřel. A já jsem velice hrdý na to, že jsem ji zde mohl publikovat. Je jen škoda, že se nedožil toho, jak jeho slova cestují ve více než 11 jazycích po celém světě (světě terčovců) – po světě, který tolik miloval...

Není pochyb o tom, že Hans J. Mayland bude i nadále žít v paměti zájemců o terčovce po celém světě a že jeho skvělé badatelské knihy o akvarijních rybičkách budou i nadále přinášet potěšení bezpočetným generacím akvaristů, kteří ještě přijdou, tak jako ho přinášejí jeho současníkům i mně samotnému. Rozhodně v to doufám!

Heiko Bleher - Itálie, duben 2006

Hans J. Mayland (†): „Vyrazit s Heikem na cesty?“, no jasně, vždyť je to skvělá zábava! Nejenom, že mluví všemi běžně užívanými jazyky a dokáže komunikovat se všemi lidmi z každého koutu světa, ale také (téměř) vždy dosáhne toho, co si předsevzal. Procestoval jsem s ním mnoho míst Jižní a také Střední Ameriky a Austrálie a musím potvrdit, že vyprávění o tom, co zážil jsou naprosto věrohodná, a pokud je někdo stále na pochybách, nakonec uzná, že jeho mimořádně neobvyklé zážitky jsou pravdivé.

Terčovci mají široký areál rozšíření, který zahrnuje téměř všechna místa uvnitř hranic Brazílie, ale na některých místech, obzvláště na severozápadě, jsou terčovci rozšířeni i za těmito hranicemi. V rozsáhlých oblastech džungle neexistuje téměř žádná infrastruktura, proto je zde nezbytností nekonvenční způsob dopravy, který obvykle zahrnuje lodě. Nicméně pokud chcete k dopravě použít poslední zmíněné lodě, které jsou tak nanejvýš vybaveny dieselovým motorem o nízkém výkonu, ale bez paliva a zásob, musíte se často smířit s tím, že se sami vypravíte pro všechno to nezbytné palivo a zásoby, což vám zabere hodně času, nebo se musíte poohlédnout po lepším, třebaže obvykle dražším způsobu dopravy. Většinu z tehdy dostupných způsobů dopravy jsme používali.

Odchyt terčovců vhodných na export neznamená pouze udržet je naživu, ale musíte se o ně také vhodně starat až do doby, než se dostanou do vlastního chovného zařízení – to znamená, že se obrovské množství času a úsilí musí věnovat přípravě. Ten, kdo si vše řádně nenaplánuje, nebo doma zapomene třeba jen malé množství i zdánlivě nepotřebných věcí, musí počítat s tím, že tyto věci už nesežene někde v obchodě „v zapadákově“. Samozřejmě, že je to často letecká společnost, která je viněna za to, že chybí sada sítí, která byla přehlédnuta během nakládání před odletem, avšak ukazování na viníka je naprosto k ničemu, když je chybějící vybavení nezbytně potřebné! Takže je někdy velice prospěšné, když s sebou máte spolehlivého společníka se znalostí více jazyků, který když objeví nějaké nedostatky (což se stává velice často, ale našťastí ne vždy) nebo že chybí třeba nějaká věc, tak dokáže požadovanou věc díky improvizaci domorodým způsobem nahradit. Na druhou stranu musím říct, že jsem se ve společnosti Heika nikdy naučil bát vodních stvoření, ať už to byly piraně či aligátoři anebo cokoliv jiného. Měl jsem z nich možná jen respekt! Pokud se nás totiž domorodci pokoušeli varovat, což se také někdy stávalo, měl Heiko vždy svůj vlastní názor na nebezpečnost vodních obyvatel. Tak jsem si vždycky dodal odvahy a věřil jsem Heikovu správnému úsudku.

Cestovat po Brazílii dnes už není žádný problém, pokud však máte nezbytné potvrzení o přihlášení (k letu), protože se někdy

náhodou stane, že jsou úplně všechny lety na několik následujících dní zrušené. Za hranicemi amazonských oblastí totiž toho zmůžete s pomocí turistické angličtiny jen málo, a to ani, když do svého pasu vložíte bankovku vysoké hodnoty a samozřejmě příslušné měny, třebaže to také někdy může vést k nedorozuměním. Když však mluvíte místním jazykem a navíc ještě „patřičně vypadáte“, tak je to úplně jiná záležitost!

V Německu, stejně tak jako v sousedních evropských státech, nabízí speciální obchod s terčovci četné možnosti, jak si akvarista může zakoupit ty nejhezčí v přírodě chycené exempláře terčovců. A právě z tohoto důvodu není v Německu a také v zahraničí mnoho akvaristů, kteří by cestovali do Brazílie a snášeli při tom všechny s tím spojené byrokratické problémy, jenom proto, aby si mohli chytit lepší terčovce nežli jaké chytají profesionálové. Tato země má tolik pozoruhodností, které stojí za to vidět, a nabízí nám tolik zajímavých pohledů do své historie i přírodovědy, že jediným a prostým účelem takových cest by mělo být rozšíření našich osobních obzorů, stejně tak jako získání skutečných ichtyologických poznatků.

Pokud jde o současnost, nelze naprosto doporučit chytání ryb jakéhokoli druhu bez příslušného povolení od oprávněného (!) úřadu. Tedy rozhodně nezkoušejte obcházet platné zákony. Je nutné podotknout, že i jako cizinec by se člověk měl v Brazílii chovat podle brazilských zákonů. Pokud se tak však chovat nebudete, můžete skončit před soudem a následně pak ve vězení. Potom se nedivte a ani neočekávejte, že by vás zaměstnanci ambasády přijeli z hlavního města Brazílie několikrát navštívit, aby zde strávili noc, přimluvili se jménem svého krajan a vyřešili všechno bez poplatku. Taková očekávání jsou v nejlepším případě naplněna, pouze v případě, když se celá záležitost posune „na vyšší úroveň“. V posledních letech jsme však měli možnost vidět celou řadu takových případů, které dávají za pravdu mému varování, protože i po uplynutí mnoha měsíců ve vězení měli místní právníci ještě pořád co na práci, a je jasné, že právníci nepracují zadarmo!

Terčovci budou v přírodě v budoucnu i nadále chytáni, stejně tak jako bude pokračovat i akvariální chov. Nedopust' me tedy, aby se na tom v budoucnu cokoliv měnilo.

Následující vyprávění je však varováním pro ty, kteří doposud považují hloupost za zábavu.

Kdysi jsem napsal jeden článek, který jsem z určitých důvodů zatím nepublikoval. Byl o třech akvaristech, kteří přijeli na letiště v Manausu se šesti plastovými nádobami plnými ryb různých druhů se záměrem odtud odletět přes Rio de Janeiro do Německa. Nebo tak nějak to asi zamýšleli. Když však byli dotázáni na to, zda mají vývozní povolení a povolení k odchytu, nenašli žádnou uspokojivou odpověď. Byli

tedy odkázáni k příslušnému úřadu IBAMA, organizaci ochraňující životní prostředí, která je v posledních letech nechtalně známá pro svůj surový nelegální postup. Zatímco dva z těchto tří lidí byli zaneprázdněni jednáním s úředníky IBAMA ohledně své zásilky, třetí se vytratil na toaletu. Při svém návratu z toalety však zjistil, že se náhle objevili komplikace, a že ostatní dva jsou právě zatýkáni. Utekl tedy a vrátil se zpět do Německa sám bez dalších dopadů. Ti dva ostatní však byli na konci února 2003 nejprve uvrženi do vězení a následně byli opakovaně vyslýcháni a předváděni před soud. Ministerstvo zahraničí v Berlíně, kterému jsem popsal předcházející události, které se staly v Manausu, mi přátelsky odpovědělo až 20. května 2003 takto:

„Ministerstvo zahraničí, německá ambasáda v Brazílii a německý honorární konsulát v Manausu okamžitě v dané věci intervenovaly. Německá ambasáda a honorární konsulát v Manausu vedly intenzivní jednání ve jménu těchto dvou Němců: tj. například honorární konsul je například neschetněkrát navštívil ve vězení. Ředitel právního a konsulárního odboru na brazilské ambasádě osobně odcestoval z Brazílie na čtyři soudní jednání (soudní slyšení 21. března a hlavní líčení 28. března, 4. dubna a 25. dubna). Bohužel nemohou být sdělovány další podrobnosti z důvodu ochrany osobnosti těch, kterých se to týká“.

Později byli tito dva akvaristé propuštěni z vězení, ale byly jim odebrány jejich pasy, takže nemohli opustit město ani zemi. Bylo jim dovoleno zdržovat se pouze na hotelu. Stálo to ještě mnoho peněz, nežli se ti dva po více než 6 měsících konečně vrátili do Německa. Bohužel tady nemohu prozradit podrobnější detaily o tom, co se vlastně přihodilo, protože z dobrých důvodů musejí zůstat utajeny.

Heiko sdělil své zkušenosti tohoto druhu ve svém časopise *Aqua geographia* (č. 21/2001b, strana 88, v komentáři „Brazílie – největší světová biodiverzita v ohrožení!“)

Tato kniha, která je psána „vlastní rukou“ Heiko Blehera, bude jistě obsahovat nejnovější informace o biologické rozmanitosti a současném stavu životního prostředí Amazonie.

Odchyt terčovců, jak už jsem opakovaně popsal ve svých knihách a časopisech, je bezpochyby nejzajímavějším a nejpoutavějším zážitkem, kterého se akvarista může zúčastnit. Jakmile se totiž vydáte na cestu podél masy vod na předem vybrané místo, abyste zjistili zda nezbytné přípravy pro odchyt pomocí obrovské těžké sítě stály za to, vzrušením se vám rozbuší srdce. A předpokládám, že podobný adrenalinový zážitek, bude i toto Heikovo bezpochyby doposud nejobsáhlejší publikované dílo o světě terčovců.

Hans J. Mayland – Německo, červen 2003